

Szoftvertchnikák laborgyakorlat

7. mérés

Tervezési minták

Ez az oktatási segédanyag a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem oktatója által kidolgozott szerzői mű. Kifejezett felhasználási engedély nélküli felhasználása szerzői jogi jogsértésnek minősül.

*A gyakorlatot kidolgozta: Benedek Zoltán
Utolsó módosítás ideje: 2019.05.02*

Tartalom

A GYAKORLAT CÉLJA	3
BEVEZETŐ	3
<i>Elméleti háttér .....</i>	<i>3</i>
<i>A feladat ismertetése .....</i>	<i>3</i>
FELADAT 1 – A KIINDULÁSI KÖRNYEZET MEGISMERÉSE	4
<i>Megvalósítandó funkciók .....</i>	<i>5</i>
<i>A solution felépítése .....</i>	<i>5</i>
<i>Document-View architektúra .....</i>	<i>5</i>
<i>Command Binding .....</i>	<i>8</i>
FELADAT 2 – COMMAND PROCESSOR MINTA	10
<i>A Command Processor minta koncepciója .....</i>	<i>10</i>
<i>A Command Processor minta megvalósítása alkalmazásunkban .....</i>	<i>11</i>
FELADAT 3 – MEMENTO MINTA	15
<i>A Memento minta koncepciója .....</i>	<i>15</i>
<i>A Memento minta megvalósítása alkalmazásunkban .....</i>	<i>16</i>

A gyakorlat célja

A kapcsolódó előadások:

- Tervezési minták
- Szoftver architektúrák témakörből a Document-View architektúra
- Windows Forms alkalmazások fejlesztése

A gyakorlat célja:

- Egy összetettebb példa alapján néhány tervezési minta gyakorlati alkalmazása (elsődlegesen Singleton, Command Processor és Memento).
- A Document-View minta további gyakorlása, illetve annak demonstrálása, hogy a mintának több variánsa létezik.
- Alapszintű betekintést nyerni az újrafelhasználhatóságot támogató osztálykönyvtárak/keretrendszerek fejlesztésének világába.
- Jelentőségüknek megfelelően tovább gyakoroljuk az objektumorientált paradigma legfontosabb koncepcióit (pl. felelősségek különválasztása).

Bevezető

Elméleti háttér

A komplexebb alkalmazások fejlesztése során számos tervezői döntést kell meghoznunk, melyek során több lehetőség közül is választhatunk. Amennyiben ezen pontokban olyan döntéseket hozunk, melyek nem követik az objektumorientált szemléletmód alapelveit, nem tartjuk szem előtt az alkalmazásunk könnyű karbantarthatóságát, illetve egyszerűen megvalósítható továbbfejlesztési lehetőségét, könnyen hamar rémálommá válhat a fejlesztés. Az egyes hibák javítása folyamatosan új hibákat szül. Ezen felül a megrendelői változtatási és bővítési igények a kód nagymértékű folyamatos átírását igénylik ahelyett, hogy a kód pár jól meghatározott pontjában történő bővítésével - a meglévő kód jelentős módosítása nélkül - el tudnánk ezt érni.

A tervezési minták jól bevált megoldásokat mutatnak bizonyos gyakran előforduló tervezési problémákra: ezen megoldások abban segítenek, hogy kódunk könnyebben bővíthető, karbantartható és minél nagyobb mértékben újrafelhasználható legyen.

Ugyanakkor ne essünk át a ló túloldalára: csak akkor érdemes egy adott tervezési mintát bevetni, ha adott esetben valós előnyt jelent az alkalmazása. Ellenkező esetben csak a megvalósítás komplexitását növeli feleslegesen.

A feladat ismertetése

A feladatunk egy vektorgrafikus rajzolóprogram kifejlesztése:

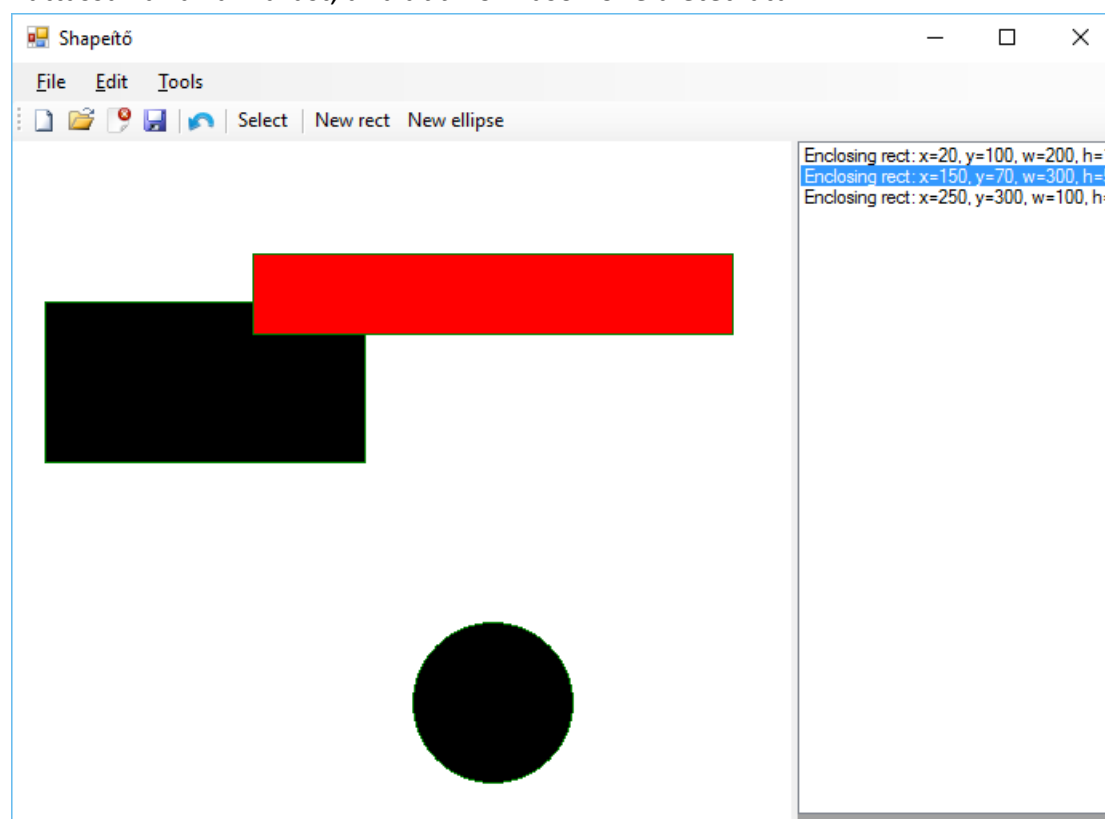
- Az alkalmazásban vektorgrafikus alakzatokat lehet létrehozni, úgymint téglalap, ellipszis, stb.
- A már létrehozott alakzatokat egy grafikus felületen meg kell jeleníteni (ki kell rajzolni).

- A már létrehozott alakzatok fontosabb paramétereit, úgymint koordináták, befoglaló téglalap meg kell jeleníteni egy listában egy információs panelen.
- Windows Forms technológiára építve dolgozunk.
- Document-View architektúrát követjük, de egyszerre csak egy dokumentum lehet megnyitva (nincsenek dokumentumonként tabfülek vagy ablakok).
- Egy adott pontig előkészített környezetet viszünk tovább. A munka mennyiségének kezelhető szinten tartása végett csak bizonyos pontig visszük tovább a fejlesztést, nem valósítjuk meg a teljes értékű megoldást.

Feladat 1 – A kiindulási környezet megismerése

Töltsük le a tárgy honlapjáról a kiinduló solution-t, a „**Labor anyag (a labor idejére) - 7. Tervezési minták**”-at. Nyissuk meg Visual Studio-ban.

Futtassuk az alkalmazást, az alábbihoz hasonló felületet látunk:

Ismerkedjünk meg működésének néhány aspektusával:

- A legtöbb funkció nincs még megvalósítva.
- A File/New menüelem valamint a toolbar első gombja egy új dokumentumot hoz létre. Ez már működik, próbáljuk ki.
- Mivel új alakzatot jelen pillanatban még nem tudunk létrehozni, a dokumentum a létrejöttét követően nem üres, tartalmaz némi tesztelést szolgáló adatot (két téglalapot és egy ellipszist).
- Az alakzatok kirajzolása is meg van valósítva. Ezen felül a jobb oldali információs panelen láthatjuk a már létező alakzatok paramétereit.

- Az alakzatok közül egy ki lehet választva: ez piros színnel és szaggatott kék kerettel kerül kirajzolásra, illetve az információs panelen ki is van választva az alakzathoz tartozó sor. Új alakzat kijelölésére az információs panelen a megfelelő sor kiválasztásával van mód. Ezt próbáljuk is ki. Azt tapasztaljuk, hogy változtatáskor a baloldali grafikus felület is frissül, a kiválasztott alakzat színe piros lesz. Hangsúlyozzuk, hogy ez bizony a klasszikus dokumentumnézet architektúra alapú megközelítés igényét veti fel: a dokumentumunkhoz két nézet kapcsolódik, melyeket konzisztensen kell tartani.

Megjegyzés: a teljes értékű megoldásban a baloldali grafikus nézetben is megvalósíthatnánk az egérekattintásra történő kijelölést. Ez jelentősen komplexebbé tenné a későbbi feladataink megvalósítását, így ezt szándékosan kihagyjuk.

Megvalósítandó funkciók

A következő funkciókat fogjuk a gyakorlat során megvalósítani:

- Új téglalap és új ellipszis létrehozása véletlen pozícióban. A funkciók a toolbaron és a Tools menü alatt is elérhetők.
- Dokumentum tartalmának törlése. Minden alakzatot eltávolít a dokumentumból. File/Clear menüből elérhető.
- Visszavonás (Undo). Az utolsó parancs visszavonása, akárhány lépésig visszamenően. Visszavonja az utolsó parancsot, legyen az valamilyen új alakzat létrehozása, vagy a dokumentum tartalmának törlése. Toolbaron és Edit/Undo menüből is elérhető.

A solution felépítése

A következő lépésben a kiinduló kódbázissal fogunk megismerkedni. Gyakorlatilag az architektúránk komponens nézetét tekintjük át ebben a lépésben. A Visual Studio Solution Explorer ablakában megfigyelhető, hogy solutionünk két projektet is tartalmaz.

- **AppFx**: Egy osztálykönyvtár (egy DLL a kimenete). Az ebben található osztályok általános dokumentumkezelési és parancskezelési szolgáltatásokat valósítanak meg, melyek akár több alkalmazásban is felhasználhatók. Az osztálykönyvtár bevezetésével az elsődleges célunk tehát az **újrafelhasználhatóság** elérése.
- **DesignPatternApp**: A futtatható (.exe) alkalmazásunk projektje, mely épít az AppFx osztálykönyvtárra.

Megjegyzés: Visual Studio projektek között mindig csak egyirányú függőség lehet. Jelen esetben a *DesignPatternApp* épít az *AppFx* projektre. Ezt a gyakorlatban úgy valósítottuk meg, hogy a *DesignPatternApp* projektben felvettünk egy referenciát az *AppFx* projektre. Ettől kezdve az *DesignPatternApp*-ban elérhetők az *AppFx* (publikus) osztályai. Fordítva viszont nem igaz az állítás, és ennek elérésére nincs is mód.

Document-View architektúra

Az alkalmazásunk a Document-View architektúrára épül, annak némiképpen továbbfejlesztett koncepcióját valósítja meg: ahelyett, hogy a nézeteknek egy `Update` művelete lenne, amelyen keresztül általános változás értesítést kapnak a

dokumentumuktól, a dokumentumok különböző változási eseményeket publikálhatnak: minden nézet arra az eseményre fizet elő, és arról kap értesítést, mely számára érdekes.

- Az *AppFx* projekt *DocView* mappájában található egy *Document* osztály és egy *IView* interfész. Nézzük meg őket sorban (nyissuk is meg a forrásfájlt):
  - *Document*: Különböző dokumentum típusok ősszotályaként szolgálhat. Többek között van egy nézet listája.
(Megjegyzés: mivel alkalmazásunk a Document-View architektúra egy speciális variánsát használja, a nézet listát az ősből el is hagyhattuk volna).
  - *IView*: Különböző nézet implementációk közös interfésze. Nincs *Update* művelet, helyette egy *SetDocumentAndRegisterToDocEvents* műveletet találunk (ebben kell a nézetnek a dokumentum megfelelő eseményeire beregisztrálnia).

A következőkben a *DesignPatternApp* projekt kapcsolódó osztályait tekintjük át:

- *DrawingDocument* osztály
  - Egy *shapes* nevű listában tárolja az alakzatokat.
  - A *selectedShape* az aktuálisan kiválasztott alakzatra mutat.
  - A dokumentum adatai a *Shapes*, *SelectedShape* és *SelectedShapeIndex* propertyken keresztül érhetők el a külvilág (pl. nézetek) számára.
  - A korábban ismertetett koncepciónknak megfelelően a dokumentumunk két eseményt is publikál, melyek C# eseményként vannak megvalósítva:
    - *ShapesChanged*: azt jelzi, hogy az alakzatok listája megváltozott, pl. új alakzattal bővült, vagy kikerült egy alakzat a listából, vagy akár egy alakzat adatai változtak meg a listában.
    - *SelectionChanged*: azt jelzi, hogy egy korábbitól eltérő alakzat került kiválasztásra (ami piros színnel jelenik meg rajzoláskor).
  - A *CreateRect* és *CreateEllipse* műveletek létrehoznak egy megfelelő alakzatot, amit a dokumentum el is tárol (és természetesen el is sűti a *ShapesChanged* eseményt).
- *ViewBase* osztály
  - A nézeteink közös ősszotálya, a kódDuplikáció elkerülésére vezettük be. Implementálja az *IView* interfészt.
  - *UserControl*-ból származik (hasonló koncepciót már láttunk a megelőző gyakorlat *FontEditor* példájában).
  - A *document* tagváltozóban tárolja a nézetet.
  - A dokumentum megfelelő eseményeire való fel/leiratkozáshoz bevezeti a *RegisterToDocEvents* és *UnRegisterToDocEvents* virtuális műveleteket, a leszármazottakban igény szerint kell implementálni.
- *GraphicsView* osztály
  - Az alkalmazásunk baloldali, grafikus nézetének implementációja.
  - A *ViewBase*-ből származik, így közvetve ezen osztályunk is egy *UserControl*.

- A `RegisterToDocEvents` műveletében a dokumentum mindkét eseményére (`ShapesChanged` és `SelectionChanged`) előfizet, ugyanazt a `DocumentOnShapesChanged` eseménykezelő függvényt regisztrálja be. Az eseménykezelőben egy egyszerű `Invalidate` hívást találunk, ami kikényszeríti a nézetünk újrarajzolását.
- Az `OnPaint` megvalósításának alapelve: minden alakzatra meghívjuk a `Draw` művelet, mely gondoskodik a tényleges megjelenítésről.
- **InfoPanel osztály**
  - Az alkalmazásunk jobboldali információs panel nézetének implementációja.
  - Szintén a `ViewBase`-ből származik, így közvetve ezen osztályunk is egy `UserControl`.
  - Az információk megjelenítésére egy `ListBox` vezérlőt használ.
  - A `RegisterToDocEvents` műveletében ő is feliratkozik a dokumentum mindkét eseményére:
    - Amikor a dokumentum `ShapesChanged` eseménye sül el, az `InfoPanel Document_ShapesChanged` művelete hívódik meg: ebben frissíti a `listbox` tartalmát a dokumentum aktuális állapotának megfelelően.
    - Amikor a dokumentum `SelectionChanged` eseménye sül el, a `Document_SelectionChanged` hívódik: ebben a `listbox` megfelelő elemét állítjuk be kiválasztottnak.
  - Amikor a felhasználó egy új elemet választ ki a `listbox`-ban, a `listBox_SelectedIndexChanged` eseménykezelő hívódik: ebben az `App.Instance.SetSelectedShape()` hívással az aktuális dokumentumunkban állítjuk át a kiválasztott alakzatot a `listbox` felhasználó által kiválasztott sorának megfelelően.
- **Shape, Rect, Ellipse osztályok**
  - A `Shape` a közös ő, az egyes alakzatok ennek leszármazottai.
  - A gyakorlat során ezek kódjára éppen csak nézzünk rá, ezek implementációs részletei számunkra most kevésbé izgalmasak.

Megjegyzés: Az egyik feladat megvalósítása során másolatot készítünk majd az alakzatokról. Annak érdekében, hogy az alakzatot és a másolatait össze tudjuk „találtatni”, az egyes alakzatokhoz egy számozósítót rendelünk (`Id` tag), mely az alakzat és másolatai esetében ugyanazt az értéket veszi fel.
- **App osztály**
  - Az alkalmazásunk „root” osztálya, magát az alkalmazást reprezentálja. Szerepe hasonló, mint az előző gyakorlat `FontEditor` példájában.
  - Megvalósítása a **Singleton** tervezési minta fontosabb elveit követi: egy példány létezhet belőle, mely egy statikus `Instance` nevű tulajdonságon keresztül érhető el, a konstruktora pedig védett.
  - Mivel alkalmazásunkban egyszerre egy dokumentum lehet megnyitva (ún. SDI, Single Document Interface application), egy jelentős egyszerűsítéssel élhetünk: a dokumentumunkból és mindkét nézet típusunkból egy-egy

objektumra van csak szükség. Ezekre az `App` osztályunkban el is tárolunk egy-egy hivatkozást az alábbi tagváltozókban:

```
private DrawingDocument document;  
private GraphicsView graphicsView;  
private InfoPanel infoPanel;
```

- Az `Initialize` műveletben levő `CommandBindingManager` hívásokra később térünk vissza.

Command Binding

A komplex felhasználó felülettel rendelkező alkalmazások esetén gyakran előfordul, hogy ugyanazt a parancsot különböző felhasználói felületelemekhez is hozzá szeretnénk kötni. Például `New/Open/Close/Cut/Copy/stb.` parancsok a legtöbb alkalmazásban egyaránt elérhetők menüből és toolbarról is. Vagyis a parancs és a kiváltó felületelemek között egy-több kapcsolat van. Ilyen esetben egy adott parancs vonatkozásában a következőket kell megvalósítani:

- **Parancs futtatása.** Akármelyik felületelemet is aktiválja a felhasználó, a parancshoz tartozó *ugyanazon* „eseménykezelő” kódot kell futtatni. Ez a gyakorlatban egy adott függvényt meghívását jelenti.
- **Felületelemek állapotkezelése.** Adott parancs vonatkozásában valamennyi felületelem állapotát konzisztensen kell tartani. Vagyis ha pl. letiltjuk az `Undo` menüt, mert nincs visszavonható művelet, akkor a visszavonásra szolgáló `Undo` toolbar gombot is le kell tiltani. Hasonlóképpen, ha egy menüelemet el akarunk rejteni, akkor a kapcsolódó toolbar gombot is rejteni kell. De még felületelemek kijelöltségi állapotát is akarhatjuk szabályozni, erre is él a szabályunk.

Nézzünk erre példákat az alkalmazásunkban:

1. Indítsuk el az alkalmazást. Figyeljük meg, hogy a `File` menü alatt a `Save/Save As/Close` menüelemek és az ezeknek megfelelő toolbar gombok (a `Close` a harmadik gomb a toolbaron) is le vannak tiltva: amíg nem hoztunk létre vagy töltöttünk be dokumentumot, ezen parancsok futtatásának nincs értelme.
2. Hozzunk létre egy új dokumentumot (`File/New` menü). Ekkor valamennyi, az előző pontban említett felületelem konzisztens módon engedélyezett lesz.
3. Ha bezárjuk a dokumentumot (`File/Close` menü), ismét valamennyi felületelem tiltott lesz.

Egy komplex alkalmazásban a fenti problémakör egyszerű kezelésére célszerű egy központi megoldást bevezetni. Ezt számos módon lehet implementálni, a legtöbb környezet **Command Binding** néven hivatkozik a koncepcióra. Sajnos az elnevezés tekintetében nincs egységesség: van olyan technológia, mely `Command` néven nevesíti ezt a technikát. Mi `Command` minta alatt – a tervezési minták klasszikus nevezéktanát követve – mást fogunk érteni, egy későbbi feladatban térünk majd rá.

A `Command Binding` minta alapelvei:

- Minden felhasználói parancshoz egy központi (`CommandBinding`) objektumot hozunk létre.

- Ehhez hozzákötjük a parancs aktiválásakor futtatandó eseménykezelőt.
- Hozzákötjük valamennyi aktiváló felületelemet (menü, toolbar gomb, stb.)
- Segédműveleteket vezetünk be a parancsok tiltására/engedélyezésére/elrejtésére/megjelenítésére.
- A parancsokat a könnyű azonosítás érdekében valamilyen egyszerű módon, tipikusan stringgel azonosítjuk.

A solutionünk *AppFx* projektjében találunk támogatást a Command Binding megvalósítására (CommandBinding mappa). A megvalósítás részletei számunkra teljesen érdektelenek, gyakorlaton ne is nézzük a kódját, inkább a **felhasználásának módját** tekintsük át röviden *DesignPatternApp* projektünkben:

- Nézzük meg a `CommandName` osztályt: minden parancshoz egy string nevet vezetünk be, mely a parancsot azonosítja (pl. "Open", "Undo", stb.).
- Inicializálás: a `CommandBinding` objektumokat a `MainForm` osztály `initCommandBindings` műveletben hozzuk létre és kötjük hozzá az egyes menüelemekhez/toolbar gombokhoz. Elég, ha itt egy példát megnézünk a sok előfordulás közül.
- Ezt követően adott parancshoz tartozó felületelemek állapotai a `CommandBindingManager` osztály állapotállító segédfüggvényeivel bármikor kényelmesen állíthatók (pl. `EnableCommandBinding` tiltáshoz/engedélyezéshez). Nézzük meg, hogyan történik ez a `Save/Save As/Close` parancsok vonatkozásában:
  - Amikor az alkalmazás elindul, a parancsokat az `App` osztály `Initialize` műveletében tiltjuk (a `false` második paraméter jelzi, hogy tiltani akarjuk a vezérlőt):

```
CommandBindingManager.Instance.EnableCommandBinding(  
    CommandName.CloseDocument, false);  
CommandBindingManager.Instance.EnableCommandBinding(  
    CommandName.SaveDocument, false);  
CommandBindingManager.Instance.EnableCommandBinding(  
    CommandName.SaveAsDocument, false);
```

- A parancsok engedélyezésére az `App.NewDocument`-ben látunk példát. Ez a művelet egy parancs eseménykezelője, a többi eseménykezelővel együtt az `App.CommandHandlers.cs` fájlban található (az `App` osztály „partial”, több fájlban van megírva).

```
CommandBindingManager.Instance.EnableCommandBinding(  
    CommandName.CloseDocument, true);  
CommandBindingManager.Instance.EnableCommandBinding(  
    CommandName.SaveDocument, true);  
CommandBindingManager.Instance.EnableCommandBinding(  
    CommandName.SaveAsDocument, true);
```

A további feladatok megvalósítása során is a `CommandBindingManager` osztályunkat fogjuk használni a parancsok tiltásához és engedélyezéséhez.

Feladat 2 – Command Processor minta

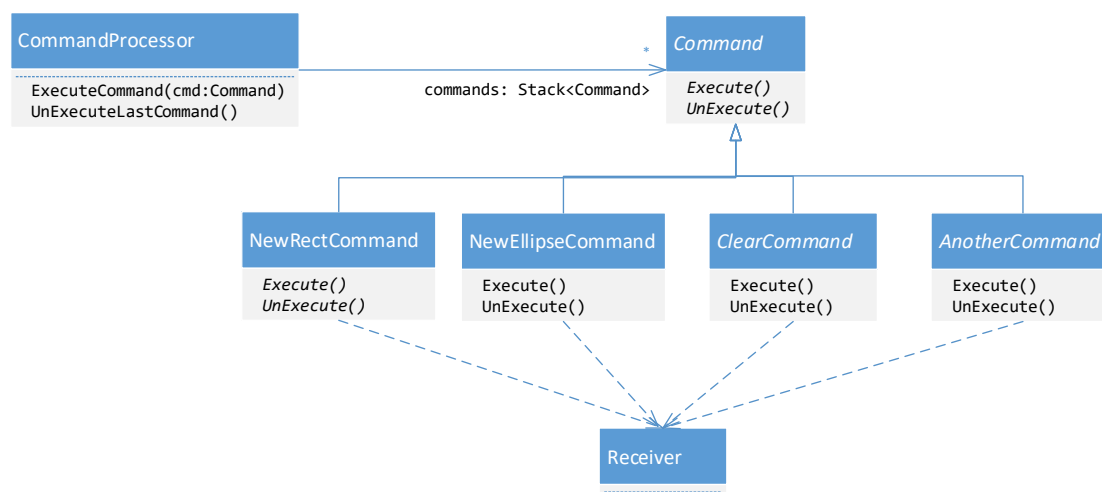
A feladat során a **Command**, pontosabban annak továbbfejlesztett változata, a **Command Processor** tervezési minta megvalósítását fogjuk gyakorolni.

Mindkét minta elméleti háttérét a kapcsolódó előadás ismerteti részletesen, UML diagramokkal illusztrálva. A gyakorlat során, és így jelen útmutatóban is csak az elméleti háttér legfontosabb elemeire térünk ki. Lényeges, hogy a mintát ne keverjük a már korábban ismertetett **Command Binding** mintával, mert attól eltérő problémára mutat megoldást.

A Command Processor minta koncepciója

A minta alapelve az, hogy **minden felhasználói kérést egy külön parancs (Command) objektumként zár egységbe**. Ezen túlmenően a végrehajtott parancs objektumok eltárolásra kerülnek, ami **lehetővé teszi a korábban végrehajtott parancsok visszavonását**.

A következőkben áttekintjük a minta működését. Első lépésben még nem valósítjuk meg, csak az alapelveire koncentrálnunk (bár hogy könnyebben megérthető legyen, a mintát az alkalmazásunkra vetítve mutatjuk be). Következzen egy ábra, majd a hozzá kapcsolódó gondolatok. Az ábra a gyakorlathoz tartozó PowerPoint prezentációban is megtalálható.

- Bevezetünk egy `Command` ősz osztályt vagy interfészt, melynek van egy `Execute` és egy `UnExecute` absztrakt művelete (vagy nevezhetjük `Do` és `Undo`-nak is őket, ha úgy tartja kedvünk).
- Az egyes felhasználói parancsokhoz bevezetünk egy `Command` leszármazott osztályt.
  - Első körben a `New Rect` és `New Ellipse` parancsokra vonatkozóan kívánunk `Undo` támogatást bevezetni, így ezekhez vezetünk majd rövidesen be egy-egy új osztályt, pl. `NewRectCommand` és `NewEllipseCommand` néven.

- Ezen osztályokban a parancsspecifikusan megírjuk az `Execute` műveletet (pl. a `NewRectCommand.Execute`-ban felvesszünk a dokumentumunkban egy új téglalapot), az `Unexecute`-ban pedig visszacsináljuk a művelet hatását.
- A `Command` leszármazott osztályok sokszor nem maguk valósítják meg funkciójukat, hanem delegálják azt egy vagy több másik osztálynak. Ezt az osztályt az UML diagramon `Receiver` néven tüntettük fel. A gyakorlatban nem így szoktuk hívni. Alkalmazásunkban a `Command`-ok tipikusan az `App` osztályba hívnak tovább, vagyis esetünkben az `App` felel meg legtöbb esetben az ábrán szereplő `Receiver` osztálynak.
- Bevezetünk egy központi `CommandProcessor` osztályt két művelettel:
  - `ExecuteCommand`: végrehajtja a paraméterül kapott parancsot (meghívja az `Execute` műveletét), majd eltárolja egy belső stack gyűjteményben.
  - `UnExecuteLastCommand`: kiveszi az utoljára végrehajtott parancsot a `command stack`-ból, és meghívja annak `UnExecute` műveletét. Ezzel gyakorlatilag a parancs visszavonás funkcióját (`Undo`) valósítja meg.

Lényeges, hogy a **Command Binding** mintával ellentétben itt a parancsok minden egyes futtatásához új **Command** objektumot hozunk létre, vagyis ha pl. háromszor „futtatjuk” a `NewRectCommand` parancsot, akkor három `NewRectCommand` objektumot hozunk ehhez létre. Ennek oka az, hogy a `CommandProcessor` `command stack`-jében három parancsobjektumot kell eltárolni (hiszen ezeket egymástól függetlenül akarjuk visszavonni `Undo` esetén).

A Command Processor minta megvalósítása alkalmazásunkban

Kövessük az alábbi lépéseket:

1. Az `AppFx` projekt `Command` mappájában már létezik egy absztrakt `Command` osztály, így ezzel nincs teendőnk.
2. A `Command` mappában vegyük fel a parancsok menedzseléséért felelős az általános `CommandProcessor` osztályt:

```
public class CommandProcessor
{
    Stack<Command> commands = new Stack<Command>();

    public void ExecuteCommand(Command cmd)
    {
        cmd.Execute();
        commands.Push(cmd);
    }

    public void UnExecuteLastCommand()
    {
        // Ha üres, nem csinálunk semmit
        if (!commands.Any())
            return;

        Command lastCommand = commands.Pop();
        lastCommand.UnExecute();
    }
}
```

```

    public void Clear()
    {
        commands.Clear();
    }

    public bool HasAny { get { return commands.Any(); } }
}

```

A megvalósítás során a .NET beépített `Stack<T>` osztályát használjuk a command stack megvalósítására. A metódusok implementációja egyszerű, a korábban ismertetett logikát követi.

3. Integráljuk be a `CommandProcessor` osztályt az alkalmazásunkba. Vegyünk fel egy tagváltozót az `App` osztályba:

```
readonly CommandProcessor commandProcessor = new CommandProcessor();
```

Hogy ez forduljon, a forrásfájlban az `AppFx.Command` névteret „using-olni” kell.

4. Az `App.CommandHandlers.cs`-be `CloseDocument` végére vegyük fel ezt a sort:

```
commandProcessor.Clear();
```

Ennek az a szerepe, hogy amikor bezárjuk a dokumentumot, kipucoljuk az undo sort, hiszen a benne levő elemek egy már bezárt, nem létező dokumentumra vonatkoznak.

5. Amikor egy parancsot futtatunk vagy visszavonunk, az Undo menüt és toolbar gombot is megfelelően tiltani vagy engedélyezni kell: ha van legalább egy command a command stack-en, akkor engedélyezzük, egyébként tiltjuk. Vezessünk be egy-egy segédfüggvényt az `App` osztályba a parancsok futtatásához és visszavonásához, melyek a korábban ismertetett `CommandBindingManager` osztályunk segítségével gondoskodnak az Undo tiltásáról/engedélyezéséről is:

```

void executeCommand(Command cmd)
{
    commandProcessor.ExecuteCommand(cmd);
    CommandBindingManager.Instance.EnableCommandBinding(
        CommandName.Undo, commandProcessor.HasAny);
}

void unexecuteLastCommand()
{
    commandProcessor.UnExecuteLastCommand();
    CommandBindingManager.Instance.EnableCommandBinding(
        CommandName.Undo, commandProcessor.HasAny);
}

```

Az `unexecuteLastCommand` műveletet akkor kell meghívni, amikor a felhasználó az Undo funkciót aktiválja. Az `App.CommandHandlers.cs` fájlban levő `UndoLast` metódus egy `CommandBinding` segítségével már hozzá van kötve a felületelemekhez (Undo menü és toolbar gomb), így aktiválásukkor meg is hívódik. Már csak az a dolgunk, hogy átírjuk az `UndoLast` törzsét:

```

public void UndoLast()
{

```

```
        unexecuteLastCommand();  
    }
```

6. A következő lépésekben `Command` leszármazott osztályokat hozunk létre az egyes alkalmazásspecifikus parancsokhoz. A *DesignPatternApp* projektben vegyünk fel egy `Commands` nevű mappát (jobb katt a projekten, Add/New Folder menü), ebbe fogjuk az ide tartozó osztályokat összegyűjteni.
7. Ebbe a `Commands` mappába vegyünk fel egy `NewRectCommand` osztályt a „New Rect” funkció megvalósításához, a következő kóddal:

```
using AppFx.Command;  
...  
  
class NewRectCommand : Command  
{  
    private int shapeId;  
  
    public override void Execute()  
    {  
        shapeId = App.Instance.CreateRandomRect().Id;  
    }  
  
    public override void UnExecute()  
    {  
        App.Instance.RemoveShape(shapeId);  
    }  
}
```

Az `Execute` művelet meghívja az `App` singleton `CreateRandomRect` műveletét, amely felvesz egy új `Rectangle` objektumot a dokumentumban, véletlenszerűen generált befoglaló téglalapban, és visszatér vele. Az újonnan létrehozott `Rect` objektumra a `NewRectCommand` eltárolja az alakzat azonosítóját a `shapeId` tagváltozóban. (Jelen pillanatban egy referencia tárolása is elég lenne, de mikor később a `Memento` megvalósítása során másolatot készítünk az alakzat objektumokról, a referencia használata már nem jelentene megoldást.)

Az `UnExecute` műveletben az `App` singleton `RemoveShape` műveletének segítségével eltávolítjuk a parancs által létrehozott alakzatot, így visszavonjuk annak hatását (nézzük meg a kódban, hogyan van megvalósítva).

8. Vegyünk fel a `Commands` mappába egy `NewEllipseCommand` osztályt, és implementáljuk a `NewRectCommand`-hoz hasonló elveknek megfelelően:

```
using AppFx.Command;  
  
class NewEllipseCommand : Command  
{  
    private int shapeId;  
  
    public override void Execute()  
    {  
        shapeId = App.Instance.CreateRandomEllipse().Id;  
    }  
  
    public override void UnExecute()  
    {  
        App.Instance.RemoveShape(shapeId);  
    }  
}
```

```
}  
}
```

9. A `NewRectCommand` és `NewEllipseCommand` osztályainkat még nem használjuk sehol, most ezek bevetése következik. Amikor a felhasználó akár menüből, akár toolbarról aktiválja a New Rect funkciót, létre kell hozunk egy `NewRectCommand` objektumot, és futtatni kell segédműveleteink felhasználásával. Keressük meg az `App.CommandHandlers.cs` fájlban a `NewRect` metódust. Ez egy `CommandBinding` segítségével már rá van kötve a megfelelő menüre/toolbar gombra, csak a törzsében levő `showNotImplemented()` hívást kell lecserélni:

```
using DesignPatternApp.Commands;  
  
...  
public void NewRect()  
{  
    executeCommand( new NewRectCommand() );  
}
```

Ehhez hasonlóan alakítsuk át a `NewRect` mellett található `NewEllipse` műveletet is:

```
public void NewEllipse()  
{  
    executeCommand( new NewEllipseCommand() );  
}
```

10. Mostantól tudunk új alakzatokat létrehozni, így új dokumentum létrehozásakor tesztadatok automatikus felvételére nincs szükség: az `App.NewDocument` műveletben kommentezzük ki az `addTestData` hívását.

Elkészültünk, teszteljük a megoldásunkat:

1. Futtassuk az alkalmazást, és hozzunk létre egy dokumentumot.
2. Figyeljük meg, hogy az Undo parancs (toolbar és menü is) tiltva van.
3. A New rect paranccsal hozzunk létre egy új téglalapot. A téglalap megjelenik, és az Undo parancs engedélyezett lesz.
4. Hozzunk létre néhány további alakzatot, téglalapot és ellipszist vegyesen.
5. Az Undo funkció használatával vonjuk vissza a műveleteket mindaddig, amíg nem marad alakzat: ekkor az Undo parancs letiltásra kerül.

Amennyiben a gyakorlat során jól állunk idővel, a kódot lépésenként futtatva is nézzük vissza megoldásunk működését:

1. Tegyük egy töréspontot az `App.CommandHandlers.cs`-ben található `NewRect` és `UndoLast` műveletek törzsébe (mindkét művelet egysoros).
2. Indítsuk el debug módban az alkalmazást (F5).
3. Hozzunk létre egy dokumentumot, majd egy téglalapot. A `NewRect` kódjából kiindulva az F11 billentyűvel az `executeCommand` és a `CommandProcessor` műveleteibe belelépve „értelmezzük” megoldásunkat.
4. Ezt követően vonjuk vissza az utolsó műveletet. Ekkor az `UndoLast` műveletből kiindulva lépkedjünk végig a kódunkon.

Feladat 3 – Memento minta

A feladatban a **Memento** minta megvalósítását gyakoroljuk. A minta teljes elméleti háttere – UML diagramokkal illusztrálva - előadáson kerül ismertetésre, itt a minta legfontosabb elemeire koncentrálnunk.

A Memento minta koncepciója

Előző feladatunkban a New rect és New ellipse parancsok visszavonását könnyen megtudtuk valósítani: mindössze el kellett távolítani a parancs által létrehozott alakzatot a dokumentum alakzatlistájából. A command objektumainkban ehhez elég volt egy azonosítót eltárolni az újonnan létrehozott alakzatra.

Az alkalmazások többségénél azonban számos olyan parancs felbukkanhat, mely a dokumentum állapotát jelentős mértékben befolyásolja. Ilyenkor a parancsok végrehajtás előtt a dokumentum állapotának jelentős részéhez, vagy akár a teljes állapotához is hozzá kell férnie, hogy eltudja azt menteni az `UnExecute` megvalósításához. Ez úgy lehetséges, ha a dokumentum teljes állapotát publikussá tesszük. Ez viszont nem szerencsés, mert ellentmond az egységbezárás elvének. Nem szeretnénk a teljes állapotot – ráadásul módosításra vonatkozóan is – hozzáférhetővé tenni a külvilág számára, csak a visszavonás kedvéért. Erre a problémára nyújt megoldást a **Memento** tervezési minta.

Alapelve egy mondatban: **dokumentumunk állapotát egy ún. Memento objektumba csomagoljuk be, hogy az később a visszavonás során visszaállítható legyen.**

Következzen egy ábra, majd a hozzá kapcsolódó gondolatok. Az ábra a gyakorlathoz tartozó PowerPoint prezentációban is megtalálható.

Alapelve részletesebben ():

- Az Originator azon osztály, melynek az állapothoz hozzá szeretnénk férni. Esetünkben ez a `DrawingDocument` osztály tölti be az Originator szerepét. Az állapotot összefogóan az ábra a `state:State` taggal jelöli. Esetünkben ez a `shapes` lista, valamint a `selectedShape` tag lesz. A következő lépésektől a mintát az alkalmazásunkra vetítjük.
- A dokumentumunk állapotát (esetünkben ez a `shapes` lista, valamint a `selectedShape` tag) NEM tesszük publikussá.
- A dokumentumunkban bevezetünk egy `CreateMemento` műveletet, mely egy ún. `Memento` objektumot hoz létre. A `Memento` tagváltozóiban a dokumentum állapotának pillanatnyi képét tartalmazza (vagyis tulajdonképpen egy csomagoló objektum a dokumentum aktuális állapothoz).
- A dokumentum állapotának visszaállítására bevezetünk a dokumentumban egy `SetMemento` műveletet, mely paraméterként egy `Memento` objektumot kap. A dokumentum ebben a műveletben visszaállítja saját állapotát a paraméterként kapott `Memento` objektum alapján.

A Memento minta megvalósítása alkalmazásunkban

Alkalmazásunkban a Clear funkciót valósítjuk meg a Memento mintára építve. A Clear parancs törli a dokumentumból az összes alakzatot. Annak érdekében, hogy ez visszavonható legyen, a dokumentumunk teljes állapotát el kell menteni a parancs végrehajtása előtt. Ehhez a `DrawingDocument` osztályunk állapotát jelentő `shapes` tagot NEM fogjuk publikussá tenni. Még közvetve, property-n/műveleten keresztül sem tesszük módosíthatóvá!

Amennyiben kevés idő maradt gyakorlaton, nyissuk meg a kész megoldást, és abban mutassuk be a megvalósítás részleteit!

- A dokumentum állapotát tároló `Memento` osztályt egy a `DrawingDocument`-be beágyazott osztályként valósítjuk meg, ezzel is hangsúlyozva, hogy `Memento` osztályunk nagyon szorosan kapcsolódik a dokumentumhoz.
Forráskód szintjén viszont igyekszünk leválasztani, így a `DrawingDocument` osztályt partial class-ra alakítva külön fájlban dolgozunk.
    - Alakítsuk a `DrawingDocument`-et partial class-á
- ```
public partial class DrawingDocument
```
- Vegyünk fel egy `DrawingDocument.Memento.cs` fájlt a *DesignPatternApp* projektbe (jobb katt a projekten, Add/New Item, és a megjelenő ablakban a Code File-t válasszuk ki).
  - A `kóddarabkák.txt` fájlból emeljük be az „1. `DrawingDocument.Memento.cs`” szakasz tartalmát az új fájlunkba.
- A `Memento` osztályunk legfontosabb aspektusai:
  - Pontosán olyan tagváltozói vannak, mint a dokumentum osztályunknak: így tudja annak teljes állapotát eltárolni.
  - Konstruktorában a dokumentum állapotváltozóit várja (`shapes` és `selectedShape`). Lényeges, hogy a `shapes` listáról deep-copy másolatot készít: ha csak referenciákat tárolna a dokumentumban levő objektumokra, akkor a dokumentum változásával a `memento` objektumunk állapota is változna. Nekünk viszont az aktuális állapot megőrzése a célunk.
  - A `GetState`-ben két out paraméterben visszaadja az elmentett állapotot. Az Undo művelet során fogjuk ezt használni.
- Emeljük be a `kóddarabkák.txt`-ből a „2. `DrawingDocument` műveletek” részt a `DrawingDocument.cs` fájlba a `DrawingDocument` osztályba. A `CreateMemento` művelet a mintának megfelelően legyárt egy `Memento` objektumot a dokumentum állapotáról. A `RestoreFromMemento` pedig a paraméterül kapott `Memento` objektum alapján visszaállítja a dokumentum állapotát.

Ezzel a `Memento` támogatás beépítésével végeztünk. Ugyanakkor jelen pillanatban egyetlen parancsunk sem használja ezt a szolgáltatást. Mint korábban említettük, a `Clear` funkciót valósítjuk meg a `Memento` mintára építve.

- Vegyünk fel egy `ClearCommand` osztályt a *DesignPatternApp* projekt `Commands` mappájában.



- Emeljük be a kész forráskódot a kóddarabkák.txt fájlból („3. ClearCommand” szakasz), valamint vegyük fel a fájl elejére ez alábbi sort:

```
using AppFx.Command;
```

- Az App.CommandHandlers.cs fájlban a ClearDocument műveletet írjuk át, hogy most már az újonnan létrehozott ClearCommand parancsunkat „futtassa.”:

```
public void ClearDocument()  
{  
    executeCommand(new ClearCommand());  
}
```

Teszteljük megoldásunkat:

- Futtassuk az alkalmazást
- Hozzunk létre pár alakzatot
- A File/Clear menüből futtassuk a Clear parancsot: az alakzataink eltűnnek.
- Az Undo paranccsal vonjuk vissza a parancsot: az alakzatok újra megjelennek.

Lépésenként futtatva is teszteljük a megoldást:

- Tegyük egy töréspontot a ClearCommand.Execute művelet első sorára.
- Indítsuk ez az alkalmazást, hozzunk létre pár alakzatot, majd a File/Clear menüből futtassuk a Clear parancsot.
- Mikor a kódunk megáll a töréspontnál, lépkedjük el a CreateMemento hívásáig, és lépünk is át rajta. A CreateMemento által visszaadott memento objektum belső állapotát nézzük meg vagy a Watch ablakban, vagy tooltipben ráállva. Azt látjuk, hogy valóban „tartalmazza” a dokumentum pillanatnyi állapotát a shapes és selectedShape tagváltozójában. A ClearCommand ezt el is tárolja a tagváltozójában, amit az UnExecute műveletben használ fel a dokumentum állapotának visszaállítására.

Példánkban a Memento minta arra épít, hogy a dokumentum teljes állapotáról másolatot készítünk. Sok alkalmazás, illetve nagyméretű dokumentum esetében ennek nagyon nagy lehet a memóriaigénye. Milyen megoldásokban gondolkozhatunk a probléma elkerülésére?

- A kisebb változások hatását inkább „inverz” művelettel próbáljuk visszacsinálni. Ezt alkalmaztuk pl. a New rect parancs esetében.
- A Memento-ba nem mentjük bele a teljes állapotot, hanem csak módosult állapotot. Sajnos ez nem mindig tehető meg, valamint nehezebben karbantartható megoldást eredményez.
- Korlátozzuk a visszavonható lépések számát.